

בקשת המלך

הרב עמיחי שהם

שמואל מתחיל להזדקן וצריך לחפש מחליף. בניו לא ממש ראויים להנהיג את העם, המצב הבטחוני הולך ומידרדר - העמונים מאיימים לתקוף, וכבר כמה דורות שהפלשתים מהווים איום אסטרטגי על ישראל. מה יכול לעזור?

שינוי שיטת השלטון - יש לסיים את תקופת השופטים ולעבור לשלטון מלוכני ריכוזי וחזק, שיגבה מיסים ויקים צבא חזק. או אז תפרוץ היציבות באיזור.

העם פונה לשמואל בבקשה שימצא להם את הראוי למלוכה. "שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים" (שמ"א ח', ה). אך באופן מפתיע במיוחד - "וירע הדבר בעיני שמואל!" יתר על כן; גם הקב"ה מבקר בצורה חריפה ביותר את היוזמה של העם: "כי אותי מאסו ממלוך עליהם!"

התגובה של שמואל והקב"ה מתמיהה עוד יותר כאשר אנחנו נזכרים בכך ששמואל עצמו כתב את ספר שופטים, המסתיים במשפט "ובימים ההם אין מלך בישראל". בשיעורים הקודמים ראינו שמגמת הספר היא לבחון מהי צורת ההנהגה הראויה לעם ישראל היושב בארצו, ועתה בספר שמואל אמורה לבוא התשובה האולטימטיבית - הקמת המלוכה בישראל.

נוסף על כך, אם המהלך הוא כל כך חמור, מדוע הקב"ה מצווה את שמואל לבצע אותו?

שמואל מזעיק את העם למצפה כדי להוכיחם על בקשת המלך, אך באותו מעמד עצמו הוא מכנס אותם כדי לבחור במלך.

לאחר ששאל מגייס את העם לניצחון על עמון, נערך טקס המלכה שני, ובו שמואל חוזר ומוכיח את העם, ומוריד גשם בזמן קציר חיטים כדי להראות "כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך". ברגע שיורד הגשם, העם פונה לשמואל בתחינה ובקשה למחול להם על בקשת המלך. במקום לנצל את ההזדמנות ולבטל את ההמלכה, שמואל מרגיע את העם: "כי לא יטוש ה' את עמו" ומאשר את המלוכה.

כל זה מצריך הסבר: מה קורה פה, האם מלך זה טוב או זה רע? מדוע שמואל מתנגד למלוכה, ומדוע הוא לבסוף מאשר אותה?

נראה להסביר כי לא בקשת המלך היא הבעייתית, אלא המניע לבקשת המלך. המלך הישראלי הוא בעל סטטוס מיוחד - אמנם הוא מלך אך הוא גם עבד למלך מלכי המלכים, שהרי כולם שווים בפני החוק האלוהי. המלך הישראלי צריך להבין כי הוא שליח לבצע את דבר ה', אשר מגיע אליו דרך הנביא.

נראה ששמואל הרגיש כי בקשת המלוכה הבאה מתוך חולשה וחוסר אונים - פירושה בקשה למשהו חזק שיוביל את העם. זו בעצם בקשה לפיתרון פרקטי, המתעלמת מן האמת כי רק מצב רוחני מתוקן יפתור את כל הבעיות. זה גם פשר משל הגשם של שמואל: הגשם הוא ברכה גדולה, אך כאשר הוא מגיע בזמן הלא-מתאים - הוא עלול להסב נזקים גדולים. כך אומר שמואל בתוכחתו: "אך יראו את ה' ועבדתם אותו באמת בכל לבבכם, כי ראו את אשר הגדיל עמכם. ואם הרע תרעו - גם אתם גם מלככם תספו".